

PĂRȚILE ÎN PROCEDURA CONTRAVENȚIONALĂ ÎN CAZURILE COMITERII CONTRAVENȚIILOR ECOLOGICE

Andrian CREȚU

Doctor în drept, Universitatea de Studii Politice și Economice Europene "Constantin Stere",
Republica Moldova

e-mail: andrian.cretu@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8144-5233>

Fiind o activitate destul de complexă, procedura contravențională implică un spectru larg de participanți, iar toate acestea, doar de dragul examinării în detaliu a faptei comise împotriva mediului, ce ar permite aplicarea unei sancțiuni echitabile și în acord cu legea. Cu toate acestea, rolul principal îl deține victima și contravenientul, în calitate de părți în proces.

Dacă e să facem referință la textul Codului contravențional, trebuie de menționat că acesta nu face o diferențiere clară între participanții și părțile la proces. Mai mult ca atât, o parte din participanții la proces, fiind vorba de organele care examinează cazurile contravenționale, inclusiv instanța de judecată, sunt amplasați după tehnica legislativă într-un alt capitol decât participanții la proces cum ar fi contravenientul, apărătorul, procurorul și chiar agentul constatator. În așa fel, legiuitorul nu a făcut o diferențiere clară între aceste categorii de subiecte ale raporturilor procesual-contravenționale. În același sens, în Codul contravențional nu este desfășurat sau în unele cazuri nu este reglementat statutul juridic al unor participanți la proces.

Cuvinte-cheie: procedură, constatare, contravenție, răspundere, sancțiune, ecologie.

PARTIES IN THE CONTRAVENTION PROCEEDINGS IN CASES OF COMMITTING ECOLOGICAL CONTRAVENTIONS

Being a rather complex activity, the contravention proceeding involves a wide range of participants, and all this, only for the sake of examining in detail the act committed against the environment, which would allow the application of a fair sanction and in accordance with the law. However, the victim and the offender play the main role, as parties in the trial.

If we refer to the text of the Contravention Code, it should be mentioned that it does not make a clear distinction between the participants and the parties to the trial. Moreover, some of the participants in the trial, namely the bodies that examine the contravention cases, including the court, are placed, according to the legislative technique, in a different chapter than the participants in the trial such as the offender, the defender, the prosecutor and even the ascertaining agent. Thus, the legislator did not make a clear distinction between these categories of subjects of procedural-contravention relations. In the same sense, the Contravention Code does not carry out or in some cases does not regulate the legal status of some participants in the proceedings.

Keywords: proceedings, ascertainment, contravention, liability, sanction, ecology.

LES PARTIES À LA PROCÉDURE CONTRAVENTIONNELLE DANS LES CAS D'ADMISSION DES CONTRAVENTIONS ÉCOLOGIQUES

Étant une activité assez complexe, la procédure contraventionnelle implique un large éventail de participants, et tout cela, uniquement pour assurer, conformément à la loi, un examen détaillé des actes commis contre l'environnement. Ce-

pendant, le rôle principal est joué par la victime et le délinquant, en ses qualités des parties à la procédure. Il convient de mentionner que le texte du Code des contraventions ne fait pas une distinction claire entre les participants et les parties au procès. De plus, certains des participants au procès, étant les organes, qui examinent les cas de contravention, y compris le tribunal, sont placés selon la technique législative dans un chapitre différent de ceux des participants au procès tels que le délinquant, le défenseur, le procureur et même l'agent de constatation. Ainsi, le législateur n'a pas fait de distinction claire entre ces catégories de sujets de relations procédurales-contraventionnelles. Dans le même sens, le Code des contraventions ne met pas en œuvre ou, dans certains cas, ne réglemente pas le statut juridique de certains participants au processus.

Mots-clés: *procédure, constatation, contravention, responsabilité, sanction, écologie.*

СТОРОНЫ В ПРОИЗВОДСТВЕ ПО ДЕЛАМ ОБ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРАВОНАРУШЕНИЯХ

Будучи довольно сложной деятельностью, производство о правонарушении предполагает широкий спектр участников, однако все это лишь для детального рассмотрения совершенного деяния против окружающей среды, что позволило бы применить справедливое и в соответствии с законом наказание. Тем не менее, главную роль играют потерпевший и правонарушитель в качестве сторон в производстве.

Если обратимся к тексту Кодекса о правонарушениях, следует отметить, что он не проводит четкого разграничения между участниками и сторонами в процессе. Более того, некоторые из участников процесса, такие как органы, которые рассматривают дела о правонарушениях, включая судебные инстанции, помещены, в соответствии с законодательной техникой, в отдельную главу, в отличие от таких участников процесса, как правонарушитель, защитник, прокурор, в том числе и констатирующий субъект. Таким образом, законодатель не проводит четкого разделения между этими категориями субъектов процессуальных отношений. В этом же смысле, в Кодексе о правонарушениях не выполняется или, в отдельных случаях, не регулируется правовой статус некоторых участников процесса.

Ключевые слова: *процедура, констатация, правонарушение, ответственность, наказание, экология.*

Introducere

Având în vedere faptul că raporturile în cadrul procesului contravențional sunt nu altceva decât raporturi juridice [3, p. 34], prin urmare participarea la aceste raporturi presupune calitatea de subiect al acestor raporturi. În literatura de specialitate, calitatea de parte la raportul juridic este examinată prin prisma calității acestuia, precum și a capacității de a avea și dobândi drepturile și obligațiile prevăzute de legea procesuală.

Calitatea de subiecte ale raporturilor de dreptul procesual contravențional le au acele categorii de persoane care sunt implicate direct sau indirect în cadrul procesului contravențional. Elementul cheie care determină calitatea de participant la procesul contravențional este existența drepturilor și obligațiilor procesuale în cadrul demarării acestuia. Al-

tfel spus, pentru a deține calitatea de participant la procesul contravențional este necesar de a exercita funcții procesuale, iar în virtutea acesteia – de a avea un statut procesual.

Metodologia de cercetare. În cadrul cercetării subiectului de față, au fost necesare și utilizarea diferitor metode dintre care menționăm: cele ale analizei, sintezei, deducției, metoda istorică, sistemică și empirică.

Conținutul de bază al cercetării

În doctrina dreptului procesual, se fac diferite tentative de a diferenția participații de părțile la proces [6, p. 136]. În acest sens este necesar de a nu confunda calitatea de parte și participant la proces cu calitatea de parte la raporturile procesuale. În așa fel, cred că ar fi destul de bine să diferențiem calitatea de

parte la raportul procesual care o au toți cei care se încadrează în raporturile de drept procesual, inclusiv de procedură contravențională, de calitatea de parte la proces ca atare, unde termenul de „parte” i se consacră având în vedere faptul că unele drepturi și obligații sunt prevăzute doar pentru părți [7, p. 99]. Astfel, doar părțile pretind un interes în proces. Celelalte subiecte ale raporturilor juridice au rolul său la corecta desfășurare a acestuia, consacrandu-i-se calitatea de participanți la proces.

În același sens, se recunoaște că termenul de „participanți la proces” poate fi înțeles ca fiind toți cei care participă în cadrul procesului – de la începutul până la încheierea acestuia. Totodată o categorie de participanți au interes direct în ce privește o anumită modalitate de finalizare a procesului. Acești participanți sunt părțile [6, p. 136].

Astfel, rezultând din cele spuse mai sus, calitatea de părți la proces o au acele categorii de subiecte ale raporturilor procesual-contravenționale – participanți, care urmăresc un interes în cadrul acestui proces. Din rândul acestora face parte spre exemplu contravenientul și persoana care a avut de suferit în urma contravenției. Alți participanți la proces, care nu urmăresc un interes propriu din rezultatele procesului nu pot avea calitatea de parte la proces. Ei sunt doar participanți la proces. Din șirul acestora fac parte martorul, judecătorul, greșierul, expertul etc.

În literatura de specialitate părțile la procesul contravențional sunt divizate în două mari categorii – partea de învinuire și partea de apărare. În partea de învinuire fac parte agentul constator și, după caz, procurorul, iar partea de apărare o formează contravenientul și apărătorul. Trebuie de precizat că utilizarea termenului „partea apărării” nu este legată în direct cu prezența avocatului-apărător. Avocatul poate fi prezent și în partea de învinuire. Termenul „partea apărării” se identifică pornind de la funcția de bază pe care o exercită această parte. Contravenientul este învinuit și urmează să se apere contra acestor

învinuiri, de aceea el și cu apărătorul său formează partea apărării. Agentul constator și victima, după caz cu apărătorul său, învinuiesc contravenientul, de aceea formează partea învinuiri.

Victima. După cum se afirmă în sursele de specialitate, prin citarea savantului român Ion Neagu, în urma săvârșirii infracțiunii se naște un raport de drept penal substanțial. Subiecții principali ai acestui raport sunt, pe de o parte, societatea, iar pe de altă parte, autorul infracțiunii. Prin reacția societății, fiind reprezentată de stat, ia naștere raportul juridic procesual penal în care subiecții principali sunt statul (reprezentat prin organele sale competente) și infractorul [8, p. 4].

Această formulă, considerăm, este una valabilă și pentru cazul de comitere a unei contravenții. În același timp, trebuie să ținem cont că statul sau interesele statului, multeori sunt privite ca ceva abstract. În acest sens, trebuie să recunoaștem că de fiecare dată la un capăt al raportului juridic de răspundere contravențională stă făptuitorul, iar la celălalt capăt al raportului juridic de răspundere contravențională stă o altă persoană sau mai multe persoane, numită victimă. În unele raporturi juridice de răspundere victima poate fi identificată printr-o persoană concretă, în alte cazuri calitatea de victimă o poate avea orice persoană, dat fiind că este lezat un interes universal, al întregii societăți, iar prin urmare victimă este societatea în întregime.

Termenul de victimă în Codul contravențional îl putem întâlni destul de rar. Astfel acest termen este utilizat la articolele 29, 31, 42, 45, 383, 425, 437, 440, 443, 448, 455, 467, 474 și evident în articolul 387 ale Codului contravențional, care definește statutul de victimă.

Astfel, alineatul (1) al articolului 387 al Codului contravențional definește victima ca fiind persoana fizică sau persoana juridică căreia, prin contravenție, i-au fost cauzate prejudicii morale, fizice sau materiale. Suntem de opinia că această definiție nu

reprezintă o soluție optimă, deoarece la multe din componentele de contravenție calitatea de victimă presupune o entitate universală – societatea sau statul în ansamblu. Pentru exemplu, prevederile articolului 51 al Codului contravențional „Înscrierea în mai multe liste de candidați”, care presupun acceptarea deliberată a persoanei de a fi înscrisă în mai multe liste de candidați, nu poate identifica o victimă concretă. Aceeași situație se presupune și în cazul articolului 54/1 al Codului contravențional, așa cum și în majoritatea categoriilor de contravenții ecologice. În acest sens, legiuitorul urma să diferențieze calitatea de parte vătămată și victimă în cazul contravențiilor, unde victima va fi definită ca acea persoană sau grup de persoane, inclusiv societate sau statul în ansamblu, căreia prin acțiunile culpabile prevăzute de prezentul Cod li s-au încălcat un drept, iar partea vătămată ar fi fost identificată ca acea victimă, care direct și nemijlocit a avut de suferit material, moral sau fizic din urma săvârșirii contravenției. În acest sens, doar partea vătămată ar avea dreptul să formuleze acțiune civilă în corespundere cu prevederile articolului 45 al Codului contravențional și după regulile stabilite de Codul civil, pe când celelalte victime s-ar bucura doar de dreptul de a acționa în instanță sau de a sesiza autoritățile competente în constatarea și examinarea acestor cazuri.

În același timp nu pot fi explicabile unele măsuri ce pot fi întreprinse în privința victimei. Astfel, potrivit prevederilor articolului 455 al Codului contravențional, neprezentarea în ședința de judecată a victimei, legal citate, fără motive întemeiate nu împiedică judecarea cauzei contravenționale. În același timp, potrivit articolului 437 al Codului contravențional aducerea silită poate fi aplicată doar în privința victimei și a martorului. În așa fel, nu este explicabil faptul că victima poate să fie silită să se prezinte în ședința de judecată, chiar dacă Codul contravențional nu leagă imposibilitatea examinării cauzei de prezența sau lipsa victimei în ședință.

Este de menționat că în cazul contravențiilor ecologice, având în vedere prevederile articolului 37 al Constituției, potrivit căruia fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive, calitatea de victimă la comiterea unei contravenții o au toți locuitorii de pe teritoriul Republicii Moldova, din moment ce sunt sau pot fi beneficiari de folosință a componentelor de mediu. Și asta este deoarece dreptul la un mediu sănătos și neprimejdios din punct de vedere ecologic este garantat de către stat, indiferent de faptul unde are persoana viza de domiciliu, unde locuiește, ce vârstă are, ce profesie sau ocupație etc. Astfel, într-un proces contravențional care are la bază comiterea unei contravenții ecologice, calitatea de victimă o poate avea orice persoană. În mod corespunzător, problema care o identificăm la acest capitol este cea care ține de constatarea și recunoașterea calității de victimă la procesul contravențional care are ca obiect contravenția ecologică. Anume aici și se relevă importanța deosebită de a face distincție între statutul de victimă și cel de parte vătămată în proces.

Așa cum am menționat, prin prisma articolului 37 al Constituției, potrivit căruia fiecare om are dreptul la un mediu înconjurător neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viață și sănătate, precum și la produse alimentare și obiecte de uz casnic inofensive, calitatea de victimă la comiterea unei contravenții o au toți locuitorii de pe teritoriul Republicii Moldova, din moment ce sunt sau pot fi beneficiari de folosință a componentelor de mediu. În același timp, prezentarea în instanța de judecată a tuturor categoriilor de persoane ce pot avea calitatea de victimă, prin prisma faptului că li s-au încălcat dreptul la un mediu neprimejdios din punct de vedere ecologic, ar crea un haos în procesul de examinare a cauzei contravenționale. Anume din aceste considerente se cere concretizarea calității de persoană care poate

fi nemijlocit antrenată în proces – partea vătămată propriu-zis și persoana-victimă a neglijării normelor legale, dreptul căreia este apărat de un reprezentant al statului, fie că acesta este agentul constatator din cadrul Inspectoratului Ecologic de Stat sau din cadrul Ministerului Afacerilor Interne, fie că acesta este procurorul.

După cum ne-am referit mai sus, partea vătămată va fi prezentată prin persoana care a avut de suportat nemijlocit un prejudiciu de ordin material, fizic sau moral. În această categorie pot intra persoanele, care în urma unei acțiuni poluatoarei, și-a scăzut valoarea patrimoniului său, ori și-a înrăutățit sănătatea. Anume această persoană poate avea calitatea de parte care poate formula acțiunea civilă în instanță cu privire la daunele pricinuite rezultat al comiterii contravenției.

În același timp, cererea de inițiere a procedurii contravenționale ca rezultat al comiterii contravenției ecologice poate fi depuse de orice persoană. Temeiul adresării va fi comiterea de către contravenient a unei fapte care încalcă dreptul reglementat prin articolul 37 al Constituției Republicii Moldova. În acest sens, este important să apreciem corect calitatea procesuală a persoanei care a făcut declarația despre comiterea a contravenției ecologice. În cazul în care facem referință la prevederile articolului 387 al Codului contravențional, persoana care a făcut declarație despre comiterea unei contravenții ecologice, urmează a fi recunoscută drept victimă a contravenției, chiar și în cazul în care nu induc o careva leziune directă a patrimoniului, fizicului sau moralei. Practica contravențională deseori tratează aceste cazuri drept situații în care persoana ce a declarat că a fost martorul comiterii unei contravenții ecologice, este examinată drept martor, iar depozițiile acesteia – drept depozițiile martorului. Este greșit de a califica statutul acestora drept martori ai faptului de comiterea a contravenției ecologice, deoarece martorul în proces nu poate pretinde încălcarea unui drept al său.

Contravenientul

Probleme generale. Așa cum stabilește articolul 384 al Codului contravențional, persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional și căreia, prin hotărâre definitivă, i s-a stabilit o sancțiune contravențională sau a cărei răspundere contravențională sau executare a sancțiunii contravenționale aplicate este înlăturată prin hotărâre definitivă se numește contravenient.

Trebuie de menționat că problema calității de contravenient în literatura de specialitate nu a primit o așa dezvoltare, așa cum și nici în textul legii nu i s-a acordat statut distinct.

Astfel, legiuitorul în articolul 384 al Codului contravențional stabilește calitate de contravenient persoanei căreia prin hotărâre definitivă, i s-a stabilit o sancțiune contravențională sau a cărei răspundere contravențională sau executare a sancțiunii contravenționale aplicate este înlăturată prin hotărâre definitivă, așa cum și în a cărei privință a fost pornit un proces contravențional. Aceasta este chiar dacă potrivit articolului 374 al Codului contravențional, procesul contravențional are ca scop constatarea contravenției, examinarea și soluționarea cauzei contravenționale, iar potrivit articolului 375 al Codului contravențional persoana acuzată de săvârșirea unei contravenții se consideră nevinovată atâta timp cât vinovăția sa nu este dovedită în modul prevăzut de prezentul cod.

În așa fel, conducându-ne de prevederile articolului 375 al Codului contravențional, dacă se pornește un proces contravențional, persoana poate fi bănuită în comiterea unei contravenții, fără însă să se presupună că ea este însăși contravenientul. În pofida acestui fapt, însă, ea este deja considerată contravenient. Și aceasta este deoarece potrivit articolului 384 al Codului contravențional, persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional se numește contravenient.

În opinia noastră, legiuitorul urma să diferențieze calitatea de contravenient de calitatea de bănuit în comiterea contravenției, precum și de calitatea de acuzat în comiterea contravenției. Aceasta este necesar deoarece la diferite faze a procesului persoana în privința căreia este pornit procesul contravențional are diferite drepturi și obligații. Credem că doar în momentul în care s-a pronunțat o hotărâre prin care să se considere vinovăția persoanei, în privința căreia s-a pornit procesul contravențional, aceasta poate fi considerată contravenient. De asemenea, în opinia noastră, există multe rezerve în ce privește utilizarea termenului de „*persoană în privința căreia este pornit procesul contravențional*”. În multe cazuri, parvenirea informației despre comiterea unei contravenții, și de cele mai multe ori aceasta se întâmplă anume în privința contravențiilor ecologice, este suficient temei care obligă agentul constatatator de a porni examinarea cazului contravențional. În acest sens, chiar dacă contravenientul nu este cunoscut, examinarea cazului contravențional oricum este realizată. În așa fel, procesul contravențional nu este pornit doar în adresa unei persoane, ci în privința cazului de comitere a contravenției, unde acest caz poate fi cu persoană bănuită sau fără aceasta. De fapt, această expresie, fiind una depășită, deoarece este preluată din conceptul vechii legislații contravenționale, urma să fie evitată în textul noului Cod contravențional. În acest sens, suntem pe deplin de acord cu cele expuse de doctor, conferențiar universitar S. Furdui, care a enunțat că „este sofisticată și, respectiv, total denaturată definiția noțiunii de contravenient, dată în articolul 384, ce poartă denumirea “Persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional”, deoarece, prin modul și caracterul relevant, este grav afectat principiul constituțional “Prezumția nevinovăției” (art.21 din Constituție)”[4, p. 18].

În același timp, chiar și în pofida ne utilizării în textul legii a termenilor de „bănuit”, „acuzat”, considerăm că e mai reușit ca în anumite cazuri să utili-

zăm termenul de “persoană în a cărei privință a fost pornit proces contravențional” în locul termenului de „contravenient” așa cum definește articolul 384 al Codului contravențional. Aceasta este deoarece reglementările legale impun necesitatea, ca în procesul de examinare a cauzei contravenționale, de a respecta prezumția de nevinovăție a făptuitorului, așa cum și de a identifica prezența împrejurărilor care poate să înlăture răspunderea contravențională sau caracterul ilicit al faptei. Este vorba despre necesitatea examinării posibilității aplicării prevederilor articolelor 21 – 25 ale Codului contravențional.

Astfel, menționăm că, deși Codul contravențional nu face o diferențiere între calitatea procesuală a părții care este bănuită în comiterea contravenției, cea care este învinuită (acuzată) în comiterea contravenției și persoana în privința căreia a fost emisă o hotărâre cu privire la vinovăția constatată în comiterea unei contravenții, oricum, în limita posibilității noi vom utiliza acești termeni în mod distinct. În așa fel, pornind de la prevederile alineatului (2) al articolului 384 al Codului contravențional, putem distinge că drepturile persoanei bănuite în comiterea contravenției diferă de drepturile persoanei acuzate și respectiv de drepturile persoanei în privința căreia a fost pronunțată o decizie.

Astfel, ***persoana bănuită*** în comiterea contravenției are dreptul: la apărare; să cunoască fapta imputată; să fie asigurată, în cel mult 3 ore de la reținere, cu un apărător din oficiu dacă este pasibilă de sancțiunea arestului contravențional; să anunțe, în cazul reținerii, prin autoritatea competentă să soluționeze cauza contravențională, două persoane, la alegerea sa, despre faptul și locul reținerii; să primească informație scrisă și explicarea drepturilor sale expuse în prezentul articol, inclusiv a dreptului de a tăcea și de a nu mărturisi împotriva sa, împotriva rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei, precum și de a nu-și recunoaște vinovăția; să fie audiată în prezența apărătorului dacă acceptă sau

cere să fie audiată; să aibă întrevederi cu apărătorul în condiții confidențiale, fără limitarea numărului și duratei întrevederilor; să prezinte probe; să formuleze cereri; să ceară recuzarea reprezentantului autorității competente să soluționeze cauza contravențională, expertului, interpretului, traducătorului, grefierului; să solicite audierea martorilor; să facă obiecții împotriva acțiunilor agentului constatator și să ceară consemnarea obiecțiilor sale în procesul-verbal; să se împace cu victima în condițiile prevăzute de prezentul cod; să fie informat de agentul constatator despre toate hotărârile ce se referă la drepturile și interesele sale, să primească, la cerere, copii de pe aceste hotărâri; să atace, în modul stabilit de lege, acțiunile și deciziile autorității competente să soluționeze cauza contravențională, inclusiv hotărârea judecătorească; să retragă orice plângere depusă personal sau de apărător în interesele sale. De rând cu drepturile pe care le are persoana bănuită în comiterea contravenției, **acuzatul** în comiterea contravenției are dreptul: să ia cunoștință de materialele din dosar și să i se elibereze, la cerere, în cel mult 24 de ore, copii de pe procesul-verbal; să recunoască total sau parțial vinovăția în comiterea faptei ce i se impută; să ia cunoștință de procesul-verbal încheiat de agentul constatator, să facă obiecții asupra corectitudinii lui, să ceară completarea lui cu circumstanțele care, în opinia sa, trebuie să fie consemnate; Persoana în privința căreia s-a pronunțat o decizie asupra cazului – **contravenientul**, are dreptul să conteste decizia asupra cauzei; să ceară și să primească repararea prejudiciului cauzat de acțiunile nelegitime ale autorității competente să soluționeze cauza contravențională. La fel o deficiență care ține de procesul contravențional este în ce privește calitatea de contravenient pentru persoana juridică. Suntem de opinia că legiuitorul nu chiar reușit a identificat condițiile care implică posibilitatea atragerii la răspundere contravențională persoana juridică. Dacă e să ne referim însăși condiția care implică răspunderea persoanei juridice, suntem de

opinia că aceste criterii sunt deosebit de reușit identificate. Astfel, pornind de la conținutul articolului 17 al Codului contravențional, vom constata că răspunderea contravențională a persoanei juridice survine pentru contravențiile săvârșite în numele său ori în interesul său de către organele sale ori de reprezentanții acestora, a fost săvârșită în interesul acestei persoane, a fost admisă, sancționată, aprobată, utilizată de organul său împuternicit ori de persoana cu funcție de răspundere a persoanei juridice.

În același timp, constatăm și anumite dificultăți în ce privește interpretarea prevederilor alineatului (4) al articolului 17 al Codului contravențional, care stabilește că răspunderea contravențională a persoanei juridice nu exclude răspunderea persoanei fizice pentru contravenția săvârșită. În sensul acestor reglementări putem identifica o tălmăcire dublă. Una din variantele de interpretare a textului ne poate sugera ideea că pentru una și aceeași contravenție poate răspunde atât persoana juridică, atât și cea fizică. O asemenea abordare a problemei evident ar fi una distructivă pentru concepția doctrinală cu privire la responsabilitatea contravențională a persoanei juridice, iar în final contravine prevederilor articolului 9 al Codului contravențional, care proclamă principiul individualizării răspunderii contravenționale și a sancțiunii contravenționale. În acest sens, dacă pentru o anumită contravenție este responsabilă persoana juridică, atunci în mod implicit se exclude posibilitatea atragerii la răspundere contravențională pentru aceeași faptă persoana fizică – administrator sau alt funcționar al acestei persoane juridice. Această persoană fizică poate să suporte răspundere patrimonială în mod de regres pentru dauna patrimonială cauzată persoanei juridice.

Pe de altă parte, în acțiunile persoanei fizice ce a acționat în numele persoanei juridice contraveniente, la fel pot fi prezente elementele componenței de contravenție. Aceasta însă implică în mod neapărat o altă componență, a unei alte contravenții și nicidecum a

aceleiași ca și pentru persoana juridică. Anume așa, considerăm că trebuie de înțeles textul alineatului (4) al articolului 17 al Codului contravențional.

Tot la acest capitol, considerăm necesar să facem o mică referință la textul alineatului (3) al articolului 17 al Codului contravențional și anume la prevederile potrivit cărora, „dacă în partea specială a cărții întâi este prevăzută răspunderea contravențională a persoanei juridice, întreprinderea individuală răspunde ca persoană juridică”. Suntem de opinia că prevederile în cauză sunt caduce, având în vedere faptul că la momentul de față, și chiar la momentul punerii în aplicare a Codului contravențional întreprinderea individuală ca formă organizatorico-juridică nu mai exista. Aceasta rezultă și din prevederile articolului 26 al Codului civil, care stabilește că persoana fizică are dreptul să practice activitate de întreprinzător, fără a constitui o persoană juridică, din momentul înregistrării de stat în calitate de întreprinzător individual, iar asupra activității de întreprinzător desfășurate fără constituirea de persoană juridică se aplică regulile care reglementează activitatea persoanelor juridice cu scop lucrativ.

În acest sens, textul alineatului (3) al articolului 17 ar trebui să aibă următorul conținut „dacă în partea specială a cărții întâi este prevăzută răspunderea contravențională a persoanei juridice, persoana fizică ce practică activitatea de întreprinzător răspunde ca persoană juridică”

Dobândirea calității de persoană în privința căreia este pornit un proces contravențional. O problemă importantă, care ține de calitatea de contravenient este cea care privește momentul în care persoana dobândește calitatea de bănuît în comiterea contravenției, acuzat în comiterea contravenției și respectiv contravenient.

Pentru identificarea calității de bănuît în comiterea contravenției este necesar ca să existe informație despre faptul că persoana ar fi putut comite contravenția. Pentru persoana bănuîtă, faptul că aceasta se

bănuiește în comiterea contravenției, poate rezulta din acțiunile agentului constator, care întreprinde acțiuni ce dau de înțeles sau din care reiese că persoana se bănuiește în comiterea contravenției. Din categoria acestor acțiuni poate fi, după caz: citarea persoanei în calitate de bănuît (contravenient), reținerea contravențională, declararea despre faptul că persoana a comis contravenția, precum și alte acțiuni de acest gen.

Din acest moment agentul constator este obligat să întreprindă toate acțiunile pentru ca persoana bănuîtă să aibă posibilitatea de a-și apăra drepturile sale.

Calitatea de acuzat va interveni atunci când sunt acumulate suficiente probe pentru a considera că este constatată vinovăția persoanei. În această situație statutul de acuzat pe cazul contravențional îi oferă anumite garanții procesuale, cum ar fi cele de a cere efectuarea anumitor acțiuni procesuale care să-i îndreptățească fapta, să fie identificate circumstanțele atenuante etc.

Calitatea de contravenient urmează să parvină în momentul în care este pronunțată o hotărâre prin care autoritatea competentă se expune asupra vinovăției persoanei în comiterea contravenției. De aici încolo contravenientul este în drept să conteste decizia. De asemenea, contravenientul se încadrează într-o altă fază a procesului, și anume în faza de executare a deciziei de sancționare contravențională.

Încetarea calității de contravenient. Încetarea calității de contravenient, fie că acesta are calitatea de bănuît, acuzat sau contravenient, survine atunci când asupra acestuia s-a pronunțat o hotărâre de achitare, precum și în cazurile prevăzute de articolele 19 – 31 ale Codului contravențional. Pentru a fi posibilă sancționarea contravenției, este necesar ca aceasta mai întâi de toate să fie probată. Există anumite persoane, care dețin unele funcții, datorită cărora le revin competența constatării contravențiilor în diferite domenii de activitate, indiferent de natura

actului care stabilește și sancționează contravențiile [9, p. 163]. Legislația Republicii Moldova îi conferă persoanei care constată contravențiile calitatea de „agent constator”.

Termenul de “agent constator” desemnează calitatea de persoană, reprezentant al autorității publice competente, în ce privește constatarea unui caz de comitere a contravenției. Această calitate oferă posibilitate agentului constator să întreprindă toate acțiunile pentru a identifica existența cazului de comitere a contravenției, precum și de a administra probele care să dovedească comiterea contravenției, precum și persoana care a comis-o așa cum și vinovăția acesteia. Articolul 385 al Codului contravențional stabilește că agentul constator este reprezentantul autorității publice care soluționează, în limitele competenței sale, cauza contravențională în modul prevăzut de prezentul cod. Potrivit alineatului (2) al articolului 385 al Codului contravențional agentul constator urmează a fi desemnat din cadrul autorităților prevăzute la articolele 400-423² ale Codului contravențional, împuternicit cu atribuții de constatare a contravenției și/sau de sancționare. Dacă e să ne referim la cele expuse mai sus, am putea deduce că la nivel teoretic există persoana care constată, iar paralel cu aceasta există persoana sau autoritatea care sancționează contravenția. În unele cazuri, dacă e să ne referim la prevederile alineatului (2) al articolului 385 al Codului contravențional, în cadrul uneia și aceleiași autorități pot fi persoane care doar constată și în același timp – persoane care doar sancționează. Situația în care am admite o calitate aparte de agent constator, iar paralel cu aceasta – calitatea de persoană sau organ împuternicit să examineze cauzele contravenționale și să aplice sancțiunile, diferit după competențe de cel al agentului constator, atunci am putea identifica și limita competența agentului constator doar la acțiunile menite să confirme existența faptului contravențional.

În același timp, Codul contravențional atribuie agentului constator și competențe de aplicare

a sancțiunii contravenționale. Aceasta presupune o situație, când autoritatea care constată contravenția, examinează cazul, are și împuternicirea de a expune verdictul pe marginea acestei examinări. În acest caz, este destul de greu de asigurat imparțialitatea agentului constator la examinarea cazului, mai ales dacă în procesul de examinare acesta întâlnește dificultăți din partea celui care este bănuț în comiterea contravenției. În așa fel, aceeași persoană, care constată, aceeași și sancționează.

Suntem de opinie, că în aceste condiții calitatea de justițiar pe care o are agentul constator, nu este tocmai îndreptățită, iar mai mult ca atât – nu este raportată întocmai denumirii acestei calități. Semantic, termenul de „agent constator” presupune împuterniciri și competențe de constatare, dar nu și de aplicare a sancțiunii.

În acest sens, utilizarea termenului de „agent constator” în cadrul procedurii contravenționale pentru autoritatea care are și competențe de sancționare nu este una corespunzătoare. Suntem de părerea, că este mult mai corect utilizarea termenului de funcționar sau agent de constatare și sancționare sau de agent de examinare a contravențiilor. În caz contrar, din competențele agentului constator urmează a fi excluse atribuțiile de sancționare.

Astfel, dacă ne referim la prevederile articolului 399 al Codului contravențional putem constata că agentul constator soluționează cauza contravențională și poate aplica sancțiunile prevăzute în partea specială a cărții a doua a Codului contravențional, în limitele competenței și numai în exercițiul funcțiunii. De asemenea agentul constator poate constata contravenții ale căror constatare, soluționare și sancționare sînt atribuite competenței unor alte organe, dar fără a aplica sancțiunea va remite organelor respective procesele-verbale de constatare a contravențiilor.

Având în vedere cele expuse mai sus, considerăm important soluționarea următoarelor categorii de întrebări:

1) Cine este desemnat în calitatea de agent constataator.

2) Care este actul prin care se determină calitatea de agent constataator.

3) Prin ce se confirmă calitatea de agent constataator.

4) Ce reprezintă competența agentului constataator.

5) Ce reprezintă exercițiul funcțiunii agentului constataator.

Aceste întrebări, considerăm, sunt importante pentru a identifica calitatea de agent constataator.

În așa fel, referitor la întrebarea cine este desemnat în calitate de agent constataator, textul Codului contravențional nu conține o normă expresă care să identifice condițiile deținerii calității de agent constataator. La fel nu există o lege aparte care să reglementeze calitatea de agent constataator. În același timp, dacă ne referim la prevederile articolului 385 al Codului contravențional, atunci constatăm că agentul constataator este reprezentantul autorității publice care soluționează, în limitele competenței sale, cauza contravențională și este desemnat ca agent constataator funcționarul din autoritățile indicate la articolele 400-423², împuternicit cu atribuții de constatare a contravenției și/sau de sancționare. În așa fel, reieșind din prevederile articolului 385 Cod contravențional, condițiile de dobândire a calității de agent constataator sunt:

1) Prezența calității de angajat al autorității competente prevăzute de articolele 400-423² ale Codului contravențional și;

2) Desemnarea în calitate de agent constataator din cadrul autorității din care face parte.

Aceste condiții sunt cumulative, astfel cum are importanță atât faptul angajării în autoritatea competentă de a constata și examina cazurile contravenționale, cât și faptul desemnării în calitate de agent constataator.

În același timp, dacă facem referință la prevederile articolelor 400-423² ale Codului contravențional,

atunci constatăm că de fapt în textul acestor articole sunt indicate categoriile de funcții ce pot avea calitatea de agent constataator. Pentru exemplu, potrivit alineatului (2) al articolului 400 al Codului contravențional este prevăzut că sunt în drept să examineze cauze contravenționale și să aplice sancțiuni în limitele competenței șeful de direcție și adjuncții lui, comisarul de poliție și adjuncții lui, șefii secțiilor de poliție, șefii sectoarelor de poliție, șefii posturilor de poliție, ofițerii operativi superiori de sector și ofițerii de sector ai poliției, precum și șefii posturilor liniare de poliție, iar pe cauzele privind încălcarea regimului din transporturi și a regulilor de circulație rutieră – și funcționarii poliției rutiere.

La prima vedere, enunțarea funcțiilor din cadrul autorității, care au dreptul să examineze cazul contravențional, ar fi o chestiune evaluată pozitiv, deoarece chiar prin lege sunt desemnate funcțiile cu atribuții de agent constataator. În același timp, însă, o asemenea incursiune a legii în „desemnarea” categoriilor de funcționari ce au calitatea de agent constataator prezintă o dificultate cât teoretică atât și practică.

Din punct de vedere teoretic, stabilirea unor asemenea reglementări cum sunt cele din alineatele (2) și (3) ale articolului 400, alineatului (2) al articolului 401, alineatului (2) al articolului 402 ale Codului contravențional și altele de așa fel, vin în contradicție cu prevederile alineatului (2) al articolului 385 al Codului contravențional, care stabilește că agentul constataator este desemnat. Or, la momentul angajării în funcție în cadrul autorității competente de a constata și sancționa contravențiile, în actul de angajare (ordinul sau altă decizie de numire) trebuie să figureze și dispoziția de desemnare în calitate de agent constataator, aceasta fiind o condiție suplimentară pentru a fi prezentă calitatea de agent constataator. În caz contrar, sintagma „este desemnat ca agent constataator” din conținutul alineatului (2) al articolului 385 al Codului contravențional nu ar avea nici o aplicabilitate.

În realitate, însă, o asemenea dispoziție lipsește în practic toate actele de desemnare în asemenea funcții. Pentru ca să ne convingem în aceasta este ușor să ne referim la prevederile alineatului (2) al articolului 402 al Codului contravențional, unde calitatea de agent constator, de rând cu alți funcționari din cadrul Ministerului finanțelor, este prevăzută și pentru ministrul și viceministrul finanțelor. Examinând actul decizional prin care sunt desemnați viceministrul finanțelor, și anume Hotărârea Guvernului nr. 719 din 20.11.2009 cu privire la numirea în funcție a d-lui Victor Barbăneagră (*Monitorul Oficial* 169-170/794, 24.11.2009), constatăm că textul hotărârii sună „Se numește dl Victor BARBĂNEAGRĂ în funcția de viceministru al finanțelor”. În textul hotărârii lipsește oricare mențiune referitor la calitatea de agent constator. Și aici, chiar dacă această lacună o poate înlătura ministrul finanțelor prin emiterea unui ordin prin care să se atribuie viceministrului asemenea împuterniciri, atunci, referindu-ne la cazul ministrului finanțelor – o asemenea abordare nu mai poate fi valabilă. Analogic, în Decretul Președintelui Republicii Moldova nr. 5 din 14.01.2011 privind numirea Guvernului (*Monitorul Oficial* 16-17/21 din 21.01.2011), nu este reglementat nimic despre competența de constatare a contravențiilor pentru ministrul finanțelor.

În ce privește deficiențele practice care apăreau pînă în anul 2013, am putea exemplifica cu referire la același articol 400 al Codului contravențional, care stabilea competența organelor afacerilor interne. Aceasta ținea de denumirea unor funcții ca fiind de „inspector” sau „specialist”, „inspector superior” sau „specialist principal”, „șef de direcție” sau „director”, „adjunctul comisariului” sau „vice-comisar” chestiuni care constituiau prerogativa autorității care aprobă statele de personal și schema de încadrare a funcțiilor din cadrul autorității. Această chestiune, pentru Ministerul Afacerilor Interne este prevăzută în subpunctul 22) al punctului 8. al Regulamentu-

lui privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 778 din 27.11.2009 (*Monitorul Oficial* nr.173/856 din 01.12.2009). În așa fel, Ministerul Afacerilor Interne nu este limitat în a stabili alte denumiri de funcții decât cele prevăzute în alineatele (2) și (3) ale articolului 400 al Codului contravențional. De aici a apărut după martie 2013 situația în care denumirea funcției potrivit statelor de personal aprobată de Ministerul Afacerilor Interne suna altfel decât cea expusă în alineatele (2) și (3) ale articolului 400 al Codului contravențional. Și de fapt, și la moment, situația este anume așa. Astfel, dacă pînă în luna martie 2013 în conformitate cu prevederile alineatului (2) al articolului 400 al Codului contravențional funcția deținută de polițist care poate avea calitatea de agent constator este de „ofițer de sector ai poliției”, iar potrivit statelor de personal aprobat de Ministerul Afacerilor Interne o asemenea funcție nu exista, însă exista o altă funcție, și anume funcția de „ofițer operativ de sector de poliție”, atunci dacă e să pornim de la prevederile articolelor 385 și 400 ale Codului contravențional, ofițerul operativ de sector de poliție nu avea dreptul de constatare și sancționare a contravențiilor. În realitate aceștia constatau și sancționau contravențiile.

Nu sunt schimbate lucrurile nici astăzi, astfel cum conținutul articolului 400 al Codului contravențional indică asupra faptului că sunt în drept să examineze cauze contravenționale și să aplice sancțiuni în limitele competenței șefii de direcții și adjuncții lor, șefii inspectoratelor de poliție și adjuncții lor, șefii secțiilor de poliție, șefii sectoarelor de poliție, șefii posturilor de poliție, ofițerii principali de sector, ofițerii superiori de sector, ofițerii de sector, angajații secțiilor securitate publică, angajații serviciilor patrulare, angajații secțiilor supraveghere transport și circulație rutieră, angajații serviciilor supraveghere tehnică și accidente rutiere ale inspectoratelor de poliție, angajații Inspectoratului național de patrulare și

ai Inspectoratului național de investigații din cadrul Inspectoratului General al Poliției. De fapt, o lege indică denumiri de funcții care sunt aprobate structural nici chiar prin hotărâre de Guvern, dar prin ordinul ministrului. În opinia noastră formularea textului de lege în ce privește categoriile de personae care pot avea calitatea de agent constator trebuie să fie unul ca să permit identificarea calității de agent constator indiferent de faptul cum va numi ministrul funcția din nomenclatorul funcțiilor personalului angajat.

O situație analogică se constată și în ce privește identificarea calității de agent constator în ceea ce privește contravențiile ecologice. Trebuie să menționăm că calitatea de agent constator pe cazurile de comitere a acestor categorii de contravenții o au funcționarii prevăzuți la articolele 400, 406 și 405 ale Codului contravențional.

Astfel, în afară de organele afacerilor de interne, calitatea de agent constator pe cauzele de comitere a contravențiilor ecologice o are organele pentru protecția mediului, organele pentru control geologic și supraveghere minieră, Agenția pentru Silvicultură “Moldsilva” și organele supravegherii sanitar-epidemiologice de stat. Astfel, în conformitate cu prevederile articolului 405 al Codului contravențional, din numele organelor pentru protecția mediului, organele pentru control geologic și supraveghere minieră, organele supravegherii sanitar-epidemiologice de stat și Agenția pentru Silvicultură “Moldsilva” sunt în drept să examineze cauze contravenționale și să aplice sancțiuni inspectorul principal de stat pentru ecologie și adjuncții lui, inspectorii superiori de stat pentru ecologie, inspectorii de stat pentru ecologie, inspectorul principal de stat pentru geologie și supraveghere minieră și adjuncții lui, inspectorii de stat pentru geologie și supraveghere minieră, directorul general al Agenției pentru Silvicultură “Moldsilva” și adjuncții lui, directorii întreprinderilor de stat pentru silvicultură, ai întreprinderilor silvo-cinegetice, ai rezervațiilor naturale și medicul-șef sanitar de stat al

Republicii Moldova și adjuncții lui, medicii-șefi sanitari de stat ai raioanelor și orașelor (municipiilor). De fapt, constatăm aceeași problemă, unde soluția legală trebuie să evite denumirea concretă a funcției.

În acest sens, am recomanda ca textul legii să fie formulat în așa fel încât indiferent de denumirea funcției potrivit nomenclatorul funcțiilor din statele de personal al instituției, legea contravențională să nu se modifice. Soluția ar fi prin aplicarea unor formulări de genul ”conducătorul autorității centrale de protecție a mediului”.

O altă problemă existentă în practica contravențională este cea legată de așa-zisa ”reprezentare a agentului constator”, pe care o aplică cu sistematicitate instanțele de judecată. În așa fel, în ce privește delegarea unui *representant* al agentului constator în bază de *procură*, ținem să vă comunicăm că Codul contravențional nu prevede *instituția reprezentării agentului constator*, deoarece potrivit articolului 385 al Codului contravențional, anume agentul constator este *representantul* autorității publice care soluționează cauza contravențională. Nici o normă juridică din Codul contravențional nu prevede ca atribuțiile agentului constator să fie exercitate prin reprezentare de către terțe persoane decât agentul constator. Iar agentul constator nu poate prin atribuțiile sale să reprezinte interesele altui agent constator, mai mult ca atât că agentul constator pe cazul dat nu a eliberat o asemenea procură. Acesta poate să exercite atribuțiile de agent constator personal fără să-i fie reprezentate interesele de un alt agent constator. Calitatea de agent constator pe orice caz contravențional se dobândește prin faptul că polițistul constată personal contravenția în cadrul exercitării obligațiilor sale de serviciu, sau este desemnat, cu indicarea motivelor de rigoare, în calitate de agent constator pe motivele imposibilității altui polițist de a exercita calitatea de agent constator pe acest caz (recuzarea, abținerea, încetarea raporturilor de serviciu, concediu medical, concediu ordi-

nar etc.). Codul contravențional identifică drept subiect participant la procesul contravențional anume **agentul constataitor** și nu **reprezentantul agentului constataitor**. Având în vedere că în corespundere cu prevederile articolului 252 al Codului civil, procura este înscrisul întocmit pentru atestarea împuternicirilor conferite de reprezentat unui sau mai multor reprezentanți, prin urmare, dacă polițistul prezent în ședința de judecată ar fi reprezentantul agentului constataitor, atunci acesta ar fi trebuit să prezinte împuternicirile delegate de la agentul constataitor și nu de la o altă persoană, cum ar autoritatea din care face parte agentul constataitor, care are statut de persoană juridică. În procesul contravențional, care este unul analogic procesului penal, agentul constataitor susține învinuirea din partea statului asupra cazului comiterii unei fapte ilicite, iar învinuirea în procesul contravențional, așa cum și în cel penal nu poate fi susținută prin reprezentare, inclusiv și prin procură.

Bibliografie

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial Nr. 1 din 18.08.1994.

2. Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24.10.2008, MO 3-6/15 din 16.01.2009.

3. S. Furdui, "Sugestii și concluzii în legătură cu aplicarea Codului contravențional", Revista Națională de Drept", 2010, nr.1, pag.34.

4. S. Furdui, Opinie cu privire la proiectul Legii pentru modificarea și completarea Codului contravențional al Republicii Moldova, aprobat prin Legea nr.218-XVI din 25 octombrie 2008, elaborat prin colaborarea Ministerului Justiției cu autoritățile interesate, Revista Națională de Drept nr.3, Chișinău, 2011, pag. 18;

5. S. Furdui - Opinie cu privire la sesizarea Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție în probleme de drept contravențional, Legea și viața nr. 11, Chișinău, 2010, pag. 4.

6. Iu. Odagiu, T. Osoianu, A. Andronache ș.a., Drept procesual penal. Partea generală, ed. Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI, Chișinău, 2009.

7. A. Sava. V. Tihon, Drept procesual civil, Partea generală, ed. Bons-Offices, Chișinău.

8. V. Lungu, V. Zamfir - Aspecte teoretico-juridice privind noțiunea și esența instituției învinuitului în faza de urmărire penală, Legea și viața nr.12, Chișinău, 2011, pag. 4.

9. A. Negoită, Drept administrativ și știința administrației, ed. Atlas-Lex, București, 1993.